EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

26. juuni 2008 *

Liidetud kohtuasjades C-334/06–C-336/06,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Verwaltungsgericht Chemnitzi (Saksamaa) 20. juuli, 17. juuli ja 31. juuli 2006. aasta otsustega esitatud eelotsustaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse 3. augustil 2006, menetlustes

Matthias Zerche (C-334/06),

Manfred Seuke (C-336/06)

versus

Landkreis Mittweida,

ja

* Kohtumenetluse keel: saksa.

Steffen Schubert (C-335/06)

versus

Landkreis Mittlerer Erzgebirgskreis,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees A. Rosas (ettekandja), kohtunikud J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka, A. Ó Caoimh ja A. Arabadjiev,

kohtujurist: Y. Bot,
kohtusekretär: ametnik B. Fülöp,

arvestades kirjalikus menetluses ja 27. septembri 2007. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– M. Schubert, esindaja: *Rechtsanwalt* G. Zimmermann,

– M. Seuke, esindaja: *Rechtsanwalt* Th. Rehm,

– Saksamaa valitsus, esindajad: M. Lumma ja C. Schulze-Bahr,

– Portugali valitsus, esindajad: L. Fernandes ja M. Ribes,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: G. Braun ja N. Yerrell,

olles 14. veebruari 2008. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlused käsitlevad nõukogu 29. juuli 1991. aasta direktiivi 91/439/EMÜ juhilubade kohta (EÜT L 237, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 317), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. septembri 2003. aasta määrusega (EÜ) nr 1882/2003

(ELT L 284, lk 1; ELT eriväljaanne 01/04, lk 447; edaspidi „direktiiv 91/439”), artikli 1 lõike 2 ning artikli 8 lõigete 2 ja 4 tõlgendamist.

2 Taotlused esitati kolme kohtuvaidluse raames, milles pooled olid ühelt poolt M. Zerche (kohtuasi C-334/06) ja M. Seuke (kohtuasi C-336/06) ja teiselt poolt Landkreis Mittweida (Mittweida maakonnaamet) ning S. Schubert ja Landkreis Mittlerer Erzgebirgskreis (Mittlerer Erzgebirgskreisi maakonnaamet) (kohtuasi C-335/06) ja mis käsitlesid seda, et Saksamaa Liitvabariik keeldub tunnustamast juhilube, mille Tšehhi Vabariik on M. Zerchele, M. Seukele ja S. Schubertile väljastanud pärast seda, kui neilt on Saksa juhiload alkoholi tarvitamise eest halduskorras ära võetud.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigus

3 Direktiivi 91/439, millega tunnistati alates 1. juulist 1996 kehtetuks nõukogu 4. detsembri 1980. aasta direktiiv 80/1263/EMÜ ühenduse juhiloa kasutuselevõtu kohta (EÜT L 375, lk 1), põhjenduses 1 on öeldud:

„ühise transpordipoliitika eesmärkide saavutamiseks ja maanteeliikluse turvalisuse parandamiseks ning selliste isikute liikumise hõlbustamiseks, kes asuvad elama muus liikmesriigis kui selles, kus nad sõidueksami sooritasid, võetakse kasutusele [tuleks kasutusele võtta] siseriikliku juhiloa ühenduse mudel, mida liikmesriigid vastastikku tunnustavad ja mille vahetus ei ole kohustuslik”. [täpsustatud tõlge]

4 Nimetatud direktiivi põhjendus 4 näeb ette:

„[…] liiklusohutust arvesse võttes tuleks ette näha juhilubade väljastamise miinimumnõuded”.

5 Direktiivi 91/439 viimane põhjendus täpsustab:

„[…] liiklusohutuse ja liiklusega seotud põhjustel peaksid liikmesriigid suutma kohaldada juhilubade äravõtmist, peatamist ja tühistamist käsitlevaid siseriiklikke sätteid kõigi loaomanike suhtes, kelle peamine elukoht on nende territooriumil”.

6 Nimetatud direktiivi artikkel 1 sätestab:

„1. Liikmesriigid võtavad kasutusele I lisas või Ia lisas kirjeldatud ühenduse mudelil põhineva siseriikliku juhiloa vastavalt käesoleva direktiivi sätetele. […]

2. Liikmesriikide väljastatud juhilubasid tunnustatakse vastastikku.

3. Kui kehtiva siseriikliku juhiloa omanik asub elama muus kui juhiloa väljastanud liikmesriigis, kohaldab vastuvõttev liikmesriik tema suhtes juhiloa kehtivusaja jooksul

oma siseriiklikke eeskirju, meditsiinilist järelevalvet ja maksukorraldust ning võib loale kanda asjaajamiseks möödapääsmatuid andmeid. [Kui kehtiva juhiloa omanik asub elama muus kui juhiloa väljastanud liikmesriigis, võib vastuvõttev liikmesriik kohaldada tema suhtes oma siseriiklikke õigusnorme seoses juhiloa kehtivusajaga, meditsiinilise järelevalvega ja maksukorraldusega ning võib loale kanda asjaajamiseks möödapääsmatuid andmeid].” [Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ekslik.]

7 Direktiivi 91/439 artikli 7 lõike 1 kohaselt väljastatakse juhiluba ainult neile juhiloa taotlejatele:

„a) kes on sooritanud oskuste ja käitumise eksami ja teooriaeksami ning kelle tervislik seisund vastab nõuetele II ja III lisa sätete kohaselt;

b) kelle peamine elukoht on juhiloa väljastava liikmesriigi territooriumil või kes suudab tõendada, et ta on seal õppinud vähemalt kuus kuud.”

8 Vastavalt III lisa „Mootorsõiduki juhtimiseks vajaliku füüsilise ja vaimse sobivuse miinimumnõuded” punktile 14 on alkoholi tarbimine liiklusohutusele väga ohtlik ning selle probleemi tõsiduse tõttu peavad meditsiiniasutused olema eriti valvsad. Punkti 14.1 esimene lõik näeb ette, et „[j]uhiluba ei väljastata ega uuendata juhiloa taotlejatele või sõidukijuhtidele, kes on alkoholisõltlased või ei suuda joobes juhtimisest loobuda”. Punkti 14.1 teisest lõigust tuleneb, et „[m]inevikus alkoholist sõltuvuses olnud juhiloa taotlejatele või sõidukijuhtidele võib juhiloa väljastada või uuendada kinnitatud meditsiinilise arvamuse ja korrapäraste arstlike läbivaatuste alusel, kui on tõendatud nende juhiloa taotlejate või sõidukijuhtide karskus teatava ajavahemiku jooksul”.

9 Sama lisa punktist 5 tuleneb, et liikmesriigid võivad juhilubade väljastamiseks või uuendamiseks ette näha nimetatud lisas sätestatud nõuetest rangemad nõuded.

10 Direktiivi 91/439 artikli 7 lõige 5 sätestab:

„Igal isikul võib olla ainult ühe liikmesriigi väljastatud juhiluba”.

11 Direktiivi artikkel 8 näeb ette:

„[…]

2. Kui kriminaalõiguse ja politsei tegevust käsitlevate õigusaktide territoriaalsuse põhimõttest ei tulene teisiti, võib teises liikmesriigis väljastatud juhiloa omaniku alalise elukoha liikmesriik tema suhtes kohaldada sõidukijuhtimise õiguse piiramist, peatamist, äravõtmist või tühistamist käsitlevaid siseriiklikke sätteid ja vajaduse korral selleks juhiloa vahetada.

[…]

4. Liikmesriik võib keelduda ükskõik millise teises liikmesriigis väljastatud juhiloa kehtivuse tunnustamisest sellise isiku puhul, kelle suhtes tema territooriumil kohaldatakse mõnda lõikes 2 nimetatud meedet.

[…]”

12 Nimetatud direktiivi artikli 9 esimene lõik täpsustab, et „alaline elukoht” on „koht, kus isik tavaliselt elab iga kalendriaasta jooksul vähemalt 185 päeva seoses isiklike ja tööalaste sidemetega või, kui tööalased sidemed puuduvad, seoses isiklike sidemetega, millest ilmneb nimetatud isiku märkimisväärne seos tema elukohaga”.

13 Direktiivi 91/439 artikli 12 lõige 3 sätestab:

„Liikmesriigid abistavad üksteist käesoleva direktiivi rakendamisel ja vahetavad vajaduse korral teavet nende juhilubade kohta, mis nad on registreerinud”.

Siseriiklik õigus

Teistes liikmesriikides väljastatud juhilubade tunnustamist reguleerivad õigusnormid

14 18. augusti 1998. aasta Verordnung über die Zulassung von Personen zum Straβenverkehr’i (Fahrerlaubnis-Verordnung) (määrus isikute liiklusesse lubamise

kohta ehk juhiloamäärus; *BGBl.* 1998 I, lk 2214; edaspidi „FeV") § 28 lõiked 1, 4 ja 5 sätestavad:

„1) Kehtiva [Euroopa Liidu] või [Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi „EMP")] liikmesriigis väljastatud juhiloa omanikud, kelle alaline elukoht § 7 lõike 1 või 2 tähenduses on Saksamaa Liitvabariigis, võivad, välja arvatud lõigetes 2–4 sätestatud juhtudel, oma õiguste piires juhtida sõidukit selles riigis. Saksamaal tunnustatakse ka välismaiste juhilubadega seotud tingimusi. Kui ei ole ette nähtud teisiti, kohaldatakse nimetatud juhilubade suhtes käesoleva määruse sätteid.

[…]

4) Lõikes 1 viidatud õigus ei kehti [liidu] ega EMP juhilubade omanike suhtes,

[…]

3. kelle suhtes on kohus Saksamaa territooriumil kohaldanud juhiloa ajutise või lõpliku äravõtmise meedet või kelle suhtes ametiasutus on teinud otsuse kohaldada viivitamatult täitmisele kuuluvat või lõplikku juhiloa äravõtmise meedet või kellele on lõpliku otsusega keeldutud juhiluba väljastamast või kelle juhiluba on ära võetud mitte ainult selle tõttu, et nad vahepeal sellest loobusid,

[…]

5) Õigus kasutada pärast ühe lõike 4 punktides 3 ja 4 nimetatud otsuste tegemist [liidu] või EMP juhiluba antakse taotlejale siis, kui sõiduki juhtimise õiguse äravõtmise või selle taotlemise keelamise põhjused on kadunud. […]”

Juhiloa äravõtmist reguleerivad õigusnormid

15 Karistusseadustiku (Strafgesetzbuch) § 69 näeb ette juhiloa äravõtmise juhul, kui asjaoludest nähtub, et asjaomane isik ei ole sobiv sõidukit juhtima. Vastavalt sama seadustiku §-le 69a kaasneb selle äravõtmisega keeluaeg uut juhiluba taotleda, mis võib ulatuda kuuest kuust kuni viie aastani ning teatud tingimustel võidakse koguni määrata eluaegne keeld.

16 FeV § 46 kohaselt, millega rakendatakse liiklusseaduse (Straßenverkehrsgesetz) § 3, peab juhilubasid väljastav ametiasutus võtma juhiloa ära juhul, kui selgub, et juhiloa omanik ei ole sobiv sõidukeid juhtima. Vastavalt § 46 lõikele 5 lakkab juhiloa äravõtmisega juhtimisõigus. Kui juhiluba on väljastatud välisriigis, kaasneb juhiloa äravõtmisega sõidukite juhtimise õiguse kaotamine riigi territooriumil.

Juhtimissobivust reguleerivad õigusnormid

17 FeV § 11 pealkirjaga „Sobivus” täpsustab:

„1) Isikud, kes soovivad omandada juhiluba, peavad täitma selleks vajalikke füüsilisi ja vaimseid tingimusi. Need tingimused ei ole täidetud lisades 4 või 5 nimetatud haiguste või puuete olemasolul, mis välistavad sobivuse [mootorsõidukeid juhtida] või piiravad [seda]. […]

2) Kui esineb asjaolusid, mis tekitavad kahtlusi juhiloa taotleja füüsilistes või vaimsetes võimetes, võivad juhilube väljastavad asutused nõuda, et huvitatud isik esitaks juhiloa väljastamise või pikendamise otsuse tegemisel või piirangute või tingimuste seadmisel tervisetõendi. […]

3) [Eelkõige] [l]õikes 2 viidatud eesmärgil võidakse isiku juhtimissobivuse osas tekkinud kahtluse kõrvaldamiseks nõuda, et ta esitaks ametlikult tunnustatud liiklusmeditsiini komisjoni tervisetõendi (meditsiinilis-psühholoogilise kontrolli tõend).

[…]

4. juhul kui on tegemist liiklusseaduse raskete või korduvate rikkumistega või kuritegudega, mis on seotud liikluse või juhtimissobimusega […]

või

5. juhiloa uuesti väljastamisel,

[…]

b) kui juhiluba on ära võetud mõnel punktis 4 nimetatud põhjusel.

[…]

8) Kui isik keeldub tervisekontrollist või kui ta ei esita juhilube väljastavale asutusele nõutavat tervisetõendit, võib nimetatud asutus oma otsuses järeldada, et asjaomane isik ei ole juhtimiseks sobiv. […]"

18 FeV artikkel 13 pealkirjaga „Sobivus alkoholiprobleemide korral" annab teatud asjaoludel, kui on vaja teha otsus juhiloa väljastamiseks või pikendamiseks või juhtimisõigusele piirangute või tingimuste seadmiseks, pädevatele ametiasutustele õiguse nõuda meditsiinilis-psühholoogilise kontrolli tõendit. See on nii eelkõige juhul, kui meditsiinilise arvamuse kohaselt või teatud asjaolude tõttu on olemas näitajad, mis viitavad alkoholi kuritarvitamisele, või kui mitmel korral on esinenud liiklusseaduse rikkumisi, mis on toime pandud alkoholi mõju all.

19 FeV § 20 lõige 1 näeb ette, et kui juhiluba on ära võetud, siis kohaldatakse uue juhiloa väljaandmisele esmase juhiloa väljaandmise tingimusi. Kuigi nimetatud paragrahvi lõige 2 lubab pädeval asutusel loobuda juhiloa väljastamiseks vajalike eksamite sooritamise nõudest juhul, kui miski ei viita sellele, et taotlejal ei ole enam vastavaid teadmisi või oskusi, näeb sama paragrahvi lõige 3 ette, et niisugune otsus ei mõjuta kohustust esitada FeV § 11 lõike 3 esimese lõigu punktis 5 ette nähtud meditsiinilis-psühholoogilise kontrolli tõend.

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Kohtuasi C-334/06

20 M. Zerchel oli Saksa Demokraatliku Vabariigi juhiluba mitme eri kategooriasse kuuluva sõiduki juhtimiseks. See juhiluba vahetati tal 31. augustil 1999 välja turvatud pangakaardi formaadis loa vastu.

21 Amtsgericht Hainicheni (Hainicheni esimese astme kohus) 10. jaanuari 2003. aasta lõpliku kohtuotsusega määrati M. Zerchele 28. novembril 2002 joobeseisundis sõidukijuhtimise eest trahv. Tema õigus mootorsõidukeid juhtida tunnistati kehtetuks, tema juhiluba võeti ära ja tal keelati uue juhiloa omandamine 12-kuulise perioodi jooksul, mis lõppes 9. aprillil 2004.

22 Alates 10. veebruarist 2004 on M. Zerche taotlenud uut B kategooria juhiluba. Kuna ta oma juhtimissobivuse kohta tervisetõendit ei esitanud, siis võttis ta lõpuks oma taotluse tagasi.

23 4. märtsil 2005 väljastati M. Zerchele uus B kategooria juhiluba Ostrovis (Tšehhi Vabariik). Selle juhiloal on M. Zerche elukohana märgitud Mittweida (Saksamaa), kus M. Zerche elab alates 18. jaanuarist 1996.

24 Landkreis Mittweida, kellele teatati selle juhiloa väljastamisest, kohustas oma 12. aprilli 2005. aasta kirjaga M. Zerchet esitama tervisetõendit, mis kinnitaks tema sobivust mootorsõidukeid juhtida. Kuna seda kohustust ei täidetud, keelas Landkreis Mittweida oma 19. juuli 2005. aasta otsusega M. Zerchel kasutada oma Tšehhi juhiluba Saksamaal.

25 Tšehhi Transpordiministeerium kinnitas oma 21. juuli 2005. aasta teates, et M. Zerche Tšehhi juhiluba on kehtiv. Viimati nimetatule oli Tšehhis enne juhiloa väljastamist tehtud tervisekontroll. Pealegi oli ta juhiloa taotlust allkirjastades oma juhtimissobivust kinnitanud. Samas ei olnud koostatud ühtegi meditsiinilis-psühholoogilise kontrolli tõendit.

26 Pärast seda, kui M. Zerche esitatud vaie 19. juuli 2005. aasta keelava otsuse peale oli jäetud rahuldamata, esitas ta kaebuse Verwaltungsgericht Chemnitzile (Chemnitzi halduskohus), kes otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi [91/439] artikli 1 lõiget 2 koostoimes artikli 8 lõigetega 2 ja 4 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik võib keelduda teise liikmesriigi väljastatud juhiloa tunnustamisest, kui asjaomase isiku [eelmine] juhiluba on temalt [esimeses] liikmesriigis varem ära võetud või kehtetuks tunnistatud ja kui talle seoses meetmega [äravõtmine või kehtetuks tunnistamine] määratud keeluaeg uue juhiloa saamiseks lõppes enne, kui teine liikmesriik talle [uue] juhiloa väljastas, ning kui objektiivsete asjaolude alusel (elukoha puudumine [uue] juhiloa väljastanud liikmesriigis ja uue juhiloa tulemusteta taotlemine [esimeses] liikmesriigis […]) võib arvata, et teises liikmesriigis väljastatud Euroopa juhiloa omandamisega soovitakse mööda minna

[esimeses liikmesriigis kehtivatest] uue juhiloa väljastamise menetluse rangetest sisulistest nõuetest eelkõige [mis puutub] meditsiinilis-psühholoogilise kontrolli tõendisse?"

Kohtuasi C-335/06

27 S. Schubertil oli alates aastast 1982 Saksa Demokraatliku Vabariigi juhiluba mitme eri kategooriasse kuuluva sõiduki juhtimiseks, mis vahetati välja 7. juulil 1992.

28 Amtsgericht Marienbergi (Marienbergi esimese astme kohus) 23. mai 2002. aasta jõustunud määrusega määrati S. Schubertile joobeseisundis sõidukijuhtimise eest trahv. Temalt võeti ära juhtimisõigus ja juhiluba ning keelati uue juhiloa saamine 20-kuulise perioodi jooksul, mis lõppes 22. jaanuaril 2004.

29 S. Schubert esitas 21. oktoobril 2003 taotluse uue juhiloa saamiseks. Kuna ta oma juhtimissobivuse kohta tervisetõendit ei esitanud, võttis ta oma taotluse 6. septembril 2004 siiski tagasi.

30 31. jaanuaril 2005 väljastati S. Schubertile uus B kategooria juhiluba Sokolovis (Tšehhi Vabariik). Sellel juhiloal on loa omaniku elukohana märgitud Olbernhau (Saksamaa), kus S. Schubert elab alates 1. oktoobrist 1998.

31 Pärast Olbernhaus 26. aprillil 2005 toimunud üldist liikluskontrolli saatis Landkreis Mittlerer Erzgebirgskreis 3. mail 2005 S. Schubertile kirja, milles ta kohustas teda esitama sõidukite juhtimise sobivuse kohta tervisetõendit. Kuna seda kohustust ei täidetud, keelas Landkreis Mittlerer Erzgebirgskreis 9. augusti 2005. aasta otsusega S. Schubertil kasutada oma Tšehhi juhiluba Saksamaal.

32 Pärast seda, kui S. Schuberti vaie selle otsuse peale oli jäetud rahuldamata, esitas ta kaebuse Verwaltungsgericht Chemnitzile, kes otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas liikmesriik võib kooskõlas direktiivi [91/439] artikli 1 lõikega 2 ning artikli 8 lõigetega 2 ja 4 nõuda teises liikmesriigis väljastatud juhiloa omanikult, et viimane taotleks [selle esimese liikmesriigi] ametiasutustelt, et need asutused tunnustaksid tema õigust kasutada seda juhiluba [selle riigi] territooriumil, juhul kui [selle] juhiloa omanikult on varem selles [esimeses] liikmesriigis [tema eelmine] juhiluba ära võetud või kui see on seal vähemalt kehtetuks tunnistatud?

2. Juhul kui vastus on eitav, [k]as direktiivi [91/439] artikli 1 lõiget 2 koostoimes artikli 8 lõigetega 2 ja 4 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik võib keelduda teise liikmesriigi väljastatud juhiloa tunnustamisest, kui asjaomase isiku [eelmine] juhiluba on temalt [esimeses] liikmesriigis varem ära võetud või kehtetuks tunnistatud ja kui talle seoses selle meetmega [äravõtmine või kehtetuks tunnistamine] määratud keeluaeg uue juhiloa saamiseks lõppes enne, kui teine liikmesriik talle [uue] juhiloa väljastas, ning kui objektiivsete asjaolude alusel (elukoha puudumine [uue] juhiloa väljastanud liikmesriigis ja uue juhiloa tulemusteta taotlemine [esimeses] liikmesriigis […]) võib arvata, et teises liikmesriigis väljastatud

Euroopa juhiloa omandamisega soovitakse mööda minna [esimeses liikmesriigis kehtivatest] uue juhiloa väljastamise menetluse rangetest sisulistest nõuetest, eelkõige [mis puutub] meditsiinilis-psühholoogilise kontrolli tõendisse?"

Kohtuasi C-336/06

33 M. Seuke oli varasema kategooria 3 juhiloa omanik.

34 Amtsgericht Amberg (Ambergi esimese astme kohus) määras 4. septembril 2003 kriminaalmenetluses tehtud määrusega talle joobeseisundis sõidukijuhtimise eest trahvi. Samas võeti M. Seukelt ära juhtimisõigus ja juhiluba ning keelati uue juhiloa saamine kümne kuu jooksul.

35 Kui M. Seuke taotles uut juhiluba, palus pädev asutus tal 15. märtsil 2004 esitada tema juhtimissobivust tõendav meditsiinilis-psühholoogilise kontrolli tõend. Asjaomane isik seda nõuet ei täitnud ning tema taotlus jäeti 27. juuli 2004. aasta otsusega rahuldamata.

36 Kui Amtsgericht Ambergi määratud keeluaeg oli läbi saanud, väljastati M. Seukele, kes elab eelotsusetaotluse esitanud kohtu andmetel alates 19. augustist 1980 alaliselt Saksamaal, 5. novembril 2004 Ostrovis (Tšehhi Vabariik) uus B kategooria juhiluba.

37 Landkreis Mittweida, kellele teatati selle juhiloa väljastamisest, kohustas M. Seuket 28. novembril 2005 esitama tervisetõend, mis kinnitaks tema sobivust mootorsõidukeid juhtida. Kuna M. Seuke seda kohustust ei täidetud, keelas Landkreis Mittweida 22. märtsi 2006. aasta otsusega viimasel oma Tšehhi juhiluba Saksamaal kasutada.

38 Pärast seda, kui M. Seuke vaie selle otsuse peale oli jäetud rahuldamata, esitas ta kaebuse Verwaltungsgericht Chemnitzile, kes otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule kaks eelotsuse küsimust:

„1. Kas liikmesriik võib kooskõlas direktiivi [91/439] artikli 1 lõikega 2 ning artikli 8 lõigetega 2 ja 4 nõuda teises liikmesriigis väljastatud juhiloa omanikult, et viimane taotleks [selle esimese liikmesriigi] ametiasutustelt, et need asutused tunnustaksid tema õigust kasutada seda juhiluba [selle riigi] territooriumil, juhul kui [selle] juhiloa omanikult on varem selles [esimeses] liikmesriigis [tema eelmine] juhiluba ära võetud või kui see on seal vähemalt kehtetuks tunnistatud?

2. Juhul kui vastus on eitav, [k]as direktiivi [91/439] artikli 1 lõiget 2 koostoimes artikli 8 lõigetega 2 ja 4 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik võib keelduda teise liikmesriigi väljastatud juhiloa tunnustamisest, kui asjaomase isiku [eelmine] juhiluba on temalt [esimeses] liikmesriigis varem ära võetud või kehtetuks tunnistatud ja kui talle seoses selle meetmega [äravõtmine või kehtetuks tunnistamine] määratud keeluaeg uue juhiloa saamiseks lõppes enne, kui teine liikmesriik talle [uue] juhiloa väljastas, ning kui objektiivsete asjaolude alusel (elukoha puudumine [uue] juhiloa väljastanud liikmesriigis ja uue juhiloa tulemusteta taotlemine [esimeses] liikmesriigis […]) võib arvata, et teises liikmesriigis väljastatud Euroopa juhiloa omandamisega soovitakse mööda minna [esimeses liikmesriigis

kehtivatest] uue juhiloa väljastamise menetluse rangetest sisulistest nõuetest, eelkõige [mis puutub] meditsiinilis-psühholoogilise kontrolli tõendisse?"

Menetlus Euroopa Kohtus

39 Euroopa Kohtu presidendi 10. oktoobri 2006. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-334/06–C-336/06 kirjaliku ja suulise menetluse ning kohtuotsuse huvides.

40 Euroopa Kohus saatis 1. augustil 2007 Tšehhi valitsusele mitu kirjalikku küsimust, milles ta küsis esiteks Tšehhi Vabariigi õiguse kohta seoses direktiivi 91/439 artikli 7 lõike 1 punktides a ja b sätestatud tingimuste täitmise kontrollimisega ning seoses võimalusega väljastada juhiluba, millel on omaniku elukoht märgitud teises liikmesriigis, ja teiseks tingimuste kohta, mida kohaldatakse selle kindlakstegemiseks, kas isiku elukoht on selles liikmesriigis ning kas selle elukoha olemasolu kontrollitakse.

41 Tšehhi valitsus vastas nimetatud küsimustele Euroopa Kohtu kantseleisse 31. augustil 2007 saabunud faksis, et direktiivis 91/439 ette nähtud kujul alalise elukoha tingimus võeti Tšehhi õigussüsteemi üle alles alates 1. juulist 2006. Nimetatud kuupäevale eelnenud ajal võimaldasid Tšehhi õigusnormid väljastada juhilube isikutele, kellel Tšehhi Vabariigi territooriumil alalist ega ajutist elukohta polnud.

Eelotsuse küsimused

42 Kõigepealt tuleb märkida, et EÜ artiklis 234 sätestatud siseriiklike kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses on Euroopa Kohtu ülesanne anda siseriiklikule kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel poolelioleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades tuleb Euroopa Kohtul temale esitatud küsimused vajadusel ümber sõnastada. Lisaks tuleb meeles pidada, et Euroopa Kohtu ülesanne on tõlgendada kõiki ühenduse õiguse sätteid, mida siseriiklikud kohtud vajavad oma kohtuasjade lahendamiseks, isegi kui need kohtud ei ole selliseid sätteid Euroopa Kohtule esitatud küsimustes otseselt maininud (18. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-280/91: Viessmann, EKL 1993, lk I-971, punkt 17; 11. detsembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-42/96: Immobiliare SIF, EKL 1997, lk I-7089, punkt 28, ja 8. märtsi 2007. aasta otsus kohtuasjas C-45/06: Campina, EKL 2007, lk I-2089, punktid 30 ja 31).

43 Antud juhul tuleb põhikohtuasjade aluseks olevaid asjaolusid ja Euroopa Kohtule esitatud märkusi arvestades võtta esitatud küsimuste uurimisel arvesse direktiivi 91/439 artikli 7 lõike 1 punkte a ja b. Seega tuleb selleks, et anda eelotsuse küsimustele tarvilik ja võimalikult täielik vastus, laiendada nende ulatust, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole seda ise teinud.

44 Küsimusega kohtuasjas C-334/06 ning teise küsimusega kohtuasjades C-335/06 ja C-336/06 soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada sisuliselt seda, kas direktiivi 91/439 artikli 1 lõiget 2, artikli 7 lõike 1 punkte a ja b ning artikli 8 lõikeid 2 ning 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus, kui liikmesriik (vastuvõttev liikmesriik) keeldub oma territooriumil tunnustamast teise liikmesriigi (väljastanud liikmesriik) poolt isikule väljastatud juhiloast tulenevat juhtimisõigust ja sellest tulenevalt selle juhiloa kehtivust, kui see isik, kelle varasem juhiluba on esimeses liikmesriigis alkoholijoobes sõidukijuhtimise tõttu ära võetud, omandas uue juhiloa pärast selle taotlemise keeluaja möödumist, kuid eirates elukohatingimust või sobivuse

tingimusi, mille vastuvõttev liikmesriik on sellega seoses liiklusohutuse tagamiseks kehtestanud.

45 Neid küsimusi tuleb uurida koos kohtuasjade C-335/06 ja C-336/06 esimese küsimusega, millega sisuliselt soovitakse kindlaks teha, kas juhul, kui isiku varasem juhiluba on selle väljastanud liikmesriigis ära võetud või kehtetuks tunnistatud, võib vastuvõttev liikmesriik nõuda, et isik taotleks enne teise liikmesriigi poolt väljastatud uue juhiloa kasutamist seda, et vastuvõttev liikmesriik tunnustaks tema õigust seda juhiluba riigi territooriumil kasutada.

46 Direktiivi 91/439 põhjendusest 1 selgub, et direktiivi artikli 1 lõikes 2 sätestatud liikmesriikide väljastatud juhilubade vastastikune tunnustamine on kehtestatud eelkõige selleks, et hõlbustada selliste isikute liikumist, kes asuvad elama muus liikmesriigis kui see, kus nad sõidueksami sooritasid (29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-476/01: Kapper, EKL 2004, lk I-5205, punkt 71).

47 Selgelt väljakujunenud kohtupraktika kohaselt näeb nimetatud artikli 1 lõige 2 ette liikmesriikide väljastatud juhilubade vastastikuse tunnustamise ilma ühegi formaalsuseta. See säte paneb liikmesriikidele selge ja täpse kohustuse, mis ei jäta selle kohustuse täitmiseks võetavate meetmete osas mingisugust kaalutlusruumi (vt selle kohta 29. oktoobri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-230/97: Awoyemi, EKL 1998, lk I-6781, punktid 41 ja 43; 10. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-246/00: komisjon *vs.* Madalmaad, EKL 2003, lk I-7485, punktid 60 ja 61; eespool viidatud kohtuotsus Kapper, punkt 45; 6. aprilli 2006. aasta määrus kohtuasjas C-227/05: Halbritter, punkt 25, ja 28. septembri 2006. aasta määrus kohtuasjas C-340/05: Kremer, punkt 27).

48 Sellest tuleneb, et vastuvõttev liikmesriik ei saa kehtestada ühtegi formaalsust, mis oleks eeltingimuseks teise liikmesriigi poolt väljastatud juhiloa tunnustamisele. Seega

on vastastikuse tunnustamise põhimõttega vastuolus kohustada liikmesriigi väljastatud juhiloa omanikku taotlema selle juhiloa tunnustamist teises liikmesriigis (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Madalmaad, punkt 60 jj).

49 Väljastanud liikmesriik peab kontrollima, kas ühenduse õigusega kehtestatud miinimumtingimused, eelkõige seoses elukohaga ja juhtimissobivusega, on täidetud, ja sellest lähtudes, kas juhiloa – antud juhul uue juhiloa – väljastamine on õigustatud.

50 Seega, kui ühe liikmesriigi ametiasutus on vastavalt direktiivi 91/439 artikli 1 lõikele 1 juhiloa väljastanud, ei ole teistel liikmesriikidel õigust kontrollida, kas nimetatud direktiivis ette nähtud juhiloa väljastamise tingimused on täidetud (vt selle kohta eespool viidatud kohtumäärus Halbritter, punkt 34, ja eespool viidatud kohtumäärus Kremer, punkt 27). Teise liikmesriigi väljastatud juhiloa omamist tuleb käsitada tõendina selle kohta, et nimetatud juhiloa omanik vastas nendele tingimustele juhiloa väljastamise päeval (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Madalmaad, punkt 75; 11. detsembri 2003. aasta määrus kohtuasjas C-408/02: Da Silva Carvalho, punkt 21, ja eespool viidatud kohtuotsus Kapper, punkt 46). Seega ei mõjuta asjaolu, et vastavalt nimetatud direktiivi III lisa punktile 5 võib liikmesriik näha juhilubade väljastamiseks ette nimetatud lisas sätestatud tervisekontrollinõuetest rangemad nõuded, selle liikmesriigi kohustust tunnustada teiste liikmesriikide poolt kooskõlas sama direktiivi nõuetega väljastatud juhilube.

51 Sellest järeldub esiteks, et vastuvõttev liikmesriik, kes kehtestab juhilubade väljaandmisele rangemad siseriiklikud nõuded, eelkõige pärast varasema juhiloa äravõtmist, ei saa teise liikmesriigi poolt hiljem väljastatud juhiloa tunnustamisest keelduda ainuüksi põhjusel, et selle uue juhiloa omanik omandas selle loa siseriiklike õigusnormide alusel, mis ei näe ette samu nõudeid kui vastuvõttev liikmesriik.

52 Teiseks on vastastikuse tunnustamise põhimõttega vastuolus see, kui vastuvõttev liikmesriik keeldub tunnustamast teise liikmesriigi väljastatud juhiluba ainuüksi põhjusel, et vastuvõtva liikmesriigi andmetel ei vastanud nimetatud juhiloa omanik loa väljastamise kuupäeval selle loa saamiseks nõutud tingimustele (vt selle kohta eespool viidatud kohtumäärus Da Silva Carvalho, punkt 22, ja eespool viidatud kohtuotsus Kapper, punkt 47).

53 Kuna direktiiv 91/439 annab juhilube väljastavale liikmesriigile ainupädevuse tagada, et tema koostatud juhiload väljastatakse nimetatud direktiivis ette nähtud tingimuste kohaselt, siis saab vaid see liikmesriik võtta vastavaid meetmeid nende juhilubade suhtes, mille puhul hiljem selgub, et nende omanikud ei vastanud nimetatud tingimustele (vt selle kohta eespool viidatud kohtumäärus Da Silva Carvalho, punkt 23, ja eespool viidatud kohtuotsus Kapper, punkt 48).

54 Kui liikmesriigil on tõsiseid põhjusi kahelda mõne sellise juhiloa õiguspärasuses, mille on väljastanud teine liikmesriik, siis peab ta sellest viimasele direktiivi 91/439 artikli 12 lõikes 3 sätestatud vastastikuse koostöö ja teabevahetuse raames teatama. Juhul kui väljastanud liikmesriik ei võta vastavaid meetmeid, võib vastuvõttev liikmesriik algatada tema suhtes EÜ artikli 227 kohaldamise menetluse, et Euroopa Kohus tuvastaks direktiivist 91/439 tulenevate kohustuste rikkumise (vt selle kohta eespool viidatud kohtumäärus Da Silva Carvalho, punkt 23, ja eespool viidatud kohtuotsus Kapper, punkt 48).

55 On tõsi, et nagu tuleneb direktiivi 91/439 viimasest põhjendusest, võimaldavad direktiivi artikli 8 lõiked 2 ja 4 liikmesriikidel liiklusohutusega seotud põhjustel teatud tingimustel kohaldada juhtimisõiguse piiramist ja peatamist või juhiloa äravõtmist ja kehtetuks tunnistamist käsitlevaid siseriiklikke sätteid kõigi loaomanike suhtes, kelle alaline elukoht on nende territooriumil.

56 Samas tuleb esiteks meelde tuletada, et seda direktiivi 91/439 artikli 8 lõikest 2 tulenevat pädevust võib kasutada vaid asjaomase isiku käitumise tõttu pärast seda, kui ta on teise liikmesriigi väljastatud juhiloa omandanud (vt selle kohta eespool viidatud kohtumäärus Halbritter, punkt 38, ja eespool viidatud kohtumäärus Kremer, punkt 35).

57 Teiseks kujutab nimetatud artikli 8 lõike 4 esimene lõik – mis lubab liikmesriigil keelduda teises liikmesriigis niisuguse isiku poolt omandatud juhiloa kehtivuse tunnustamisest, kelle juhtimisõigust on esimeses liikmesriigis piiratud või peatatud või kellelt on seal juhiluba ära võetud või kehtetuks tunnistatud – endast juhilubade vastastikkuse põhimõtte suhtes erandit ja seetõttu tõlgendatakse seda kitsalt (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Kapper, punktid 70 ja 72, eespool viidatud kohtumäärus Halbritter, punkt 35, ja eespool viidatud kohtumäärus Kremer, punkt 28).

58 Sellega seoses tuleb kõigepealt rõhutada, et vaatamata sellele, et see säte võimaldab liikmesriigil teatud tingimustel keelduda teise liikmesriigi väljastatud juhiloa kehtivuse tunnustamisest, ei tulene sellest vastupidi Saksamaa valitsuse väitele seda, et liikmesriik võib seada teise liikmesriigi väljastatud juhiloa kasutamise eeltingimuseks loa saamise (vt selle kohta eespool viidatud kohtumäärus Kremer, punkt 37).

59 Kuna liikmesriik peab juhilube väljastama direktiivis 91/439 sätestatud miinimumtingimuste kohaselt, mille hulgas on direktiivi III lisas juhtimissobivusele sätestatud tingimused, siis oleks formaalsusteta vastastikuse tunnustamise kohustusega vastuolus selle direktiivi artikli 8 lõike 4 esimese lõigu niisugune tõlgendus, mille kohaselt peaks iga isik, kelle juhiluba on mõnes liikmesriigis ära võetud või kehtetuks tunnistatud, pöörduma selle liikmesriigi pädevate asutuste poole, et saada luba hiljem teises liikmesriigis väljastatud juhiloast tuleneva juhtimisõiguse kasutamiseks.

60 Nimetatud sättele ei saa liikmesriik tugineda ka selleks, et ajutiselt keelduda niisuguse isiku – kelle selle liikmesriigi poolt väljastatud juhiluba on ära võetud või kehtetuks tunnistatud – mis tahes juhiloa kehtivuse tunnustamisest, mille teine liikmesriik on talle hiljem väljastanud (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Kapper, punkt 76, eespool viidatud kohtumäärus Halbritter, punkt 27, ja eespool viidatud kohtumäärus Kremer, punkt 29). Möönda, et liikmesriigil on õigus tugineda siseriiklikele õigusnormidele, et keelduda ajutiselt teise liimesriigi väljastatud juhiloa kehtivuse tunnustamisest, tähendaks eitada juhilubade vastastikuse tunnustamise põhimõtet ennast, mis kujutab endast direktiiviga 91/439 kehtestatud süsteemi alustala (eespool viidatud kohtuotsus Kapper, punkt 77, eespool viidatud kohtumäärus Halbritter, punkt 28, ja eespool viidatud kohtumäärus Kremer, punkt 30).

61 Täpsemalt on Euroopa Kohus eespool viidatud kohtumääruse Kremer punktis 38 asunud seisukohale, et kui isikult on ühe liikmesriigi territooriumil juhiluba ära võetud ja sellega ei kaasne keeluaega uue loa taotlemiseks, siis on direktiivi 91/439 artikli 1 lõikega 2 koosmõjus artikli 8 lõigetega 2 ja 4 vastuolus see, kui see liikmesriik keeldub oma territooriumil tunnustamast juhtimisõigust, mis tuleneb teises liikmesriigis hiljem väljastatud juhiloast – ja seetõttu ka nimetatud juhiloa kehtivust –, kui selle loa omaniku puhul ei ole täidetud tingimused, mis on esimeses liikmesriigis ette nähtud niisugusteks juhtudeks – st pärast juhiloa äravõtmist uue juhiloa väljastamiseks –, sh juhtimissobivuse kontroll, mis näitab, et juhiloa äravõtmist õigustanud asjaolusid enam ei ole.

62 Seevastu tuleneb eeltoodust, et direktiivi 91/439 artikli 1 lõikega 2 ja artikli 8 lõikega 4 ei ole vastuolus see, kui liikmesriik keeldub tunnustamast isiku – kellelt on tema territooriumil juhiluba ära võetud ja kellel on keelatud teatud aja jooksul uut juhiluba taotleda – uut juhiluba, mille teine liikmesriik on sellel keeluajal väljastatud.

63 Ning kuigi on tõsi, et direktiivi 91/439 artikli 8 lõige 2 ei võimalda alalise elukoha liikmesriigil keelduda teise liikmesriigi väljastatud juhiluba tunnustamast ainuüksi

põhjusel, et selle juhiloa omanikult on alalise elukoha liikmesriigis eelmine juhiluba ära võetud, võimaldab nimetatud säte, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktides 55 ja 56, alalise elukoha liikmesriigil siiski, kui karistusõiguse ja politsei tegevust käsitlevate õigusaktide territoriaalsuse põhimõttest ei tulene teisiti, uue juhiloa kasutamist piirata või peatada, see luba ära võtta või kehtetuks tunnistada, kui selle loa omaniku käitumine pärast selle juhiloa väljastamist seda vastuvõtva liikmesriigi õiguse kohaselt õigustab.

64 Järgmisena tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastamiseks täpsemalt uurida eespool meenutatud vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamist juhtudel, kui on tuvastatud, et uus juhiluba on väljastatud direktiiviga 91/439 kehtestatud elukohatingimust eirates.

65 Nimetatud direktiivi põhjendusest 4 tuleneb selle kohta, et liiklusohutuse tagamise tingimuste hulgas on ka direktiivi artikli 7 lõike 1 punktides a ja b sätestatud tingimused, mille kohaselt tuleb juhiloa väljastamisel lähtuda vastavalt ka sobivuse ja elukoha nõuetest.

66 Nagu Euroopa Ühenduste Komisjon on oma märkustes rõhutanud, aitab elukohatingimus liikmesriikide õigusnormide täieliku ühtlustamise puudumisel juhilubade väljastamise valdkonnas eelkõige võidelda „juhiloaturismiga". Peale selle on see tingimus, nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 78, hädavajalik juhtimissobivuse tingimuse täitmise kontrollimisel.

67 Direktiivi 91/439 artikli 7 lõige 5, mis sätestab, et igal isikul võib olla ainult ühe liikmesriigi väljastatud juhiluba, kehtestab juhiloa unikaalsuse põhimõtte. Seega

on väljastavat liikmesriiki kindlaksmääraval elukohatingimusel eeltingimusena – mis võimaldab kontrollida, kas taotleja on teised direktiivis sätestatud tingimused täitnud – teiste direktiiviga kehtestatud tingimustega võrreldes eriline tähendus.

68 Järelikult võiks liiklusohutus saada kahjustatud, kui elukohatingimust ei järgitaks isiku puhul, kelle juhtimisõigus on direktiivi 91/439 artikli 8 lõike 4 tähenduses piiratud, peatatud, ära võetud või kehtetuks tunnistatud.

69 Sellest järeldub, et juhul, kui mitte vastuvõtva liikmesriigi andmete põhjal, vaid juhiloale kantud märgete või muu väljastanud liikmesriigilt saadud vaieldamatu teabe alusel on võimalik kindlaks teha, et juhiloa väljastamise ajal ei olnud täidetud direktiivi 91/439 artikli 7 lõike 1 punktis b sätestatud elukohatingimus, võib vastuvõttev liikmesriik, kelle territooriumil on nimetatud juhiloa omanikult varasem juhiluba ära võetud, keelduda tunnustamast niisugusest juhiloast tulenevat juhtimisõigust, mille teine liikmesriik on väljastanud hiljem, pärast uue juhiloa taotlemise keeluaja möödumist.

70 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et direktiivi 91/439 artikli 1 lõiget 2, artikli 7 lõiget 1 ning artikli 8 lõikeid 2 ja 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui liikmesriik niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas keeldub oma territooriumil tunnustamast niisugusest juhiloast tulenevat juhtimisõigust – mille teine liikmesriik on väljastanud hiljem, pärast asjaomasele isikule uue juhiloa taotlemiseks määratud keeluaja möödumist – ja seetõttu ka nimetatud juhiloa kehtivust, kui selle loa omaniku puhul ei ole täidetud tingimused, mis on esimeses liikmesriigis ette nähtud niisugusteks juhtudeks – st pärast juhiloa äravõtmist uue juhiloa väljastamiseks –, sh juhtimissobivuse kontroll, mis näitab, et juhiloa äravõtmist õigustanud asjaolusid enam ei ole. Samadel asjaoludel ei ole nimetatud sätetega vastuolus see, kui liikmesriik keeldub oma territooriumil tunnustamast

niisugusest juhiloast tulenevat juhtimisõigust, mille teine liikmesriik on väljastanud hiljem, juhul kui juhiloale kantud märgete või muu väljastanud liikmesriigilt saadud vaieldamatu teabe alusel on võimalik kindlaks teha, et juhiloa väljastamise ajal ei olnud sellise juhiloa omaniku alaline elukoht, kellelt on esimeses liikmesriigis varasem juhiluba ära võetud, väljastava liikmesriigi territooriumil.

Kohtukulud

71 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 29. juuli 1991. aasta direktiivi 91/439/EMÜ juhilubade kohta (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. septembri 2003. aasta määrusega (EÜ) nr 1882/2003) artikli 1 lõiget 2, artikli 7 lõiget 1 ja artikli 8 lõikeid 2 ning 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui liikmesriik niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas keeldub oma territooriumil tunnustamast juhtimisõigust – mis tuleneb juhiloast, mille teine liikmesriik on väljastanud hiljem, pärast asjaomasele isikule uue juhiloa taotlemiseks määratud keeluaja möödumist – ja seetõttu keeldub ka tunnustamast nimetatud juhiloa kehtivust, kui selle loa omaniku puhul ei ole täidetud tingimused, mis on esimeses liik-

mesriigis ette nähtud niisugusteks juhtudeks – st pärast juhiloa äravõtmist uue juhiloa väljastamiseks –, sh juhtimissobivuse kontroll, mis näitab, et juhiloa äravõtmist õigustanud asjaolusid enam ei ole.

Samadel asjaoludel ei ole nimetatud sätetega vastuolus see, kui liikmesriik keeldub oma territooriumil tunnustamast niisugusest juhiloast tulenevat juhtimisõigust, mille teine liikmesriik on väljastanud hiljem, juhul kui juhiloale kantud märgete või muu väljastanud liikmesriigilt saadud vaieldamatu teabe alusel on võimalik kindlaks teha, et juhiloa väljastamise ajal ei olnud sellise juhiloa omaniku alaline elukoht, kellelt on esimeses liikmesriigis varasem juhiluba ära võetud, väljastava liikmesriigi territooriumil.

Allkirjad